

WMO-huishoudelijke hulp in natura

Ontwikkelingen in Nijmegen

Analyse en vooruitblik

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
2	Ontwikkeling 2008-2011, de cijfers.....	3
3	Ontwikkeling 2008-2011, verklaringen en vragen.....	4
3.1	Inleiding	4
3.2	Sterke stijging aantal klanten	4
3.3	Sterke stijging aantal uren	5
3.4	Opvallende ontwikkelingen in leeftijdsopbouw cliëntenbestand.....	6
4	Mogelijke ontwikkelingen in 2012	9

1 Inleiding

De gemeente Nijmegen draagt in het kader van de Wet Maatschappelijke Opvang o.a. zorg voor “individuele voorzieningen”. Die bestaan uit vervoersvoorzieningen, woningaanpassingen, rolstoelen en huishoudelijke hulp, zowel in natura (thuiszorg) als via een PGB. In deze notitie kijken we naar de ontwikkeling van de huishoudelijke hulp in natura.

Het aantal uren WMO-huishoudelijke zorg in natura dat in Nijmegen geleverd wordt is de afgelopen jaren sterk gestegen. Daarmee samenhangend zijn ook de kosten voor deze zorg flink toegenomen.

De afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling wil, als input bij het opstellen van de Perspectiefnota, graag inzicht in het hoe en waarom van deze ontwikkeling, en een vooruitblik voor het komende jaar/jaren.

Een eerste aanzet daartoe is te vinden in deze notitie, waarin de ontwikkelingen in de periode 2008-2011 beschreven en geanalyseerd worden. Op dit moment hebben we echter nog niet voldoende kennis, en voldoende tijd, om de veranderingen volledig te duiden. Dat maakt het ook moeilijk om prognose te doen, omdat aannames voor de toekomst nog niet voldoende onderbouwd kunnen worden.

Later in het jaar zullen andere initiatieven volgen:

- Uitbreiden van de vergelijking met Nederland.
- Actief op zoek gaan naar analyses en ervaringen in andere gemeenten
- Investeren in en verbeteren van de monitoring van levering van WMO-voorzieningen. Op dit moment leveren de administratieve WMO-bestanden die bij de gemeente aanwezig zijn maar beperkt geschikte informatie voor het geven van beleidsinformatie. We gaan zowel onderzoeken of er meer uit de bestaande te halen is als naar mogelijkheden om het systeem te vullen met meer relevante informatie.
- Ook andere WMO-voorzieningen (vervoer, woonaanpassingen, rolstoelen) en PGB betrekken bij de analyses.

2 Ontwikkeling 2008-2011, de cijfers

In Figuur 1 is het verloop van het aantal cliënten en het aantal geleverde uren huishoudelijke hulp tussen 2008 en 2011 (voorlopige cijfers) te zien. Behalve de ontwikkeling in Nijmegen wordt ook die in de 100.000+-gemeenten, de gemiddelde Nederlandse gemeente en Nederland als geheel getoond. Daarbij valt het volgende op:

- Het aantal cliënten is in de periode 2008-2011 in Nijmegen sterker gegroeid dan landelijk (14% in vergelijking tot 4%)
- Het aantal gefactureerde uren per cliënt is in Nijmegen sterker gegroeid dan landelijk (12% versus 4%)
- Bijgevolg is het totaal aantal gefactureerde uren in Nijmegen veel sterker gegroeid dan landelijk (27% versus 8%)

		2008	2009	2010	schatting 2011	ontwikkeling			schatting 2011
						2008	2009	2010	
clients	Nijmegen	3.508	3.615	3.832	3.999	100	103,1	109,2	114,0
	100.000+	5.548	5.616	5.538	5.641	100	101,2	99,8	101,7
	gem. gemeente	1.036	1.051	1.047	1.078	100	101,4	101,1	104,1
	Nederland	429.979	435.964	434.429	447.216	100	101,4	101,0	104,0
uren	Nijmegen	398.996	423.965	461.785	508.000	100	106,3	115,7	127,3
	100.000+	672.448	693.314	707.749	725.532	100	103,1	105,2	107,9
	gem. gemeente	128.529	134.308	136.007	139.582	100	104,5	105,8	108,6
	Nederland	53.339.384	55.737.831	56.442.742	57.926.408	100	104,5	105,8	108,6
urenpp	Nijmegen	114	117	121	127	100	103,1	106,0	111,7
	100.000+	121	123	128	129	100	101,9	105,4	106,1
	gem. gemeente	124	128	130	129	100	103,0	104,7	104,4
	Nederland	124	128	130	130	100	103,1	104,7	104,4

Figuur 1 Gefactureerde productie, CAK-monitor, stand 13 februari 2012, gegevens 2008/2009/2010 nagenoeg volledig verwerkt, 2011 schatting op basis van verwerking 12 van 13 zorgperioden

Waarschuwing: de cijfers van het CAK, zeker over 2011, kunnen nog veranderen, doordat zorgleveranciers nog achterstallige leveringsgegevens inbrengen.

Zo zijn de Nijmeegse cijfers over 2010 in de tweede helft van 2011 nog behoorlijk aangepst. Daardoor bleek er in 2010 uiteindelijk een stijging van het aantal cliënten te zijn terwijl halverwege 2011 volgens de CAK-cijfers geen sprake leek te zijn van stijging van het aantal cliënten (wel van het aantal uren).

3 Ontwikkeling 2008-2011, verklaringen en vragen

3.1 Inleiding

Voor een eerste duiding van de stijging in het gebruik van zorg in natura zijn drie stappen ondernomen:

- Uitvoeren van analyses binnen de CAK-bestanden (leeftijdsklasse, vergelijken Nijmegen-Nederland)
- We hebben contact opgenomen met de informatiespecialist binnen het CAK om te vragen welke ontwikkelingen zij landelijk/in andere steden zien en welke achtergronden en verklaringen zijn daarvoor kunnen geven. Het resultaat hiervan was echter teleurstellend. Zij gaven aan niet op zo'n manier naar hun cijfers te kijken.
- We hebben een gesprek gevoerd met betrokkenen bij het Nijmeegse WMO-beleid/loket.

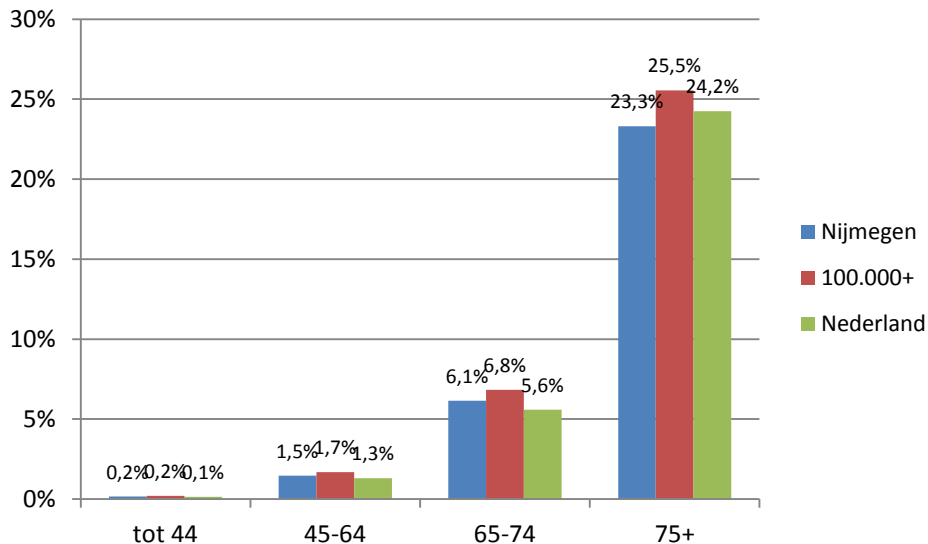
Bij elkaar leidde dit nog niet tot een sluitende verklaring van de geconstateerde ontwikkelingen, er blijven nog veel vragen over.

3.2 Sterke stijging aantal klanten

Per leeftijdsklasse is gebruik huishoudelijke hulp in Nijmegen relatief laag

In alle leeftijdsklassen geldt dat in de grote steden het gebruik van huishoudelijke hulp hoger is dan het landelijk gemiddelde. Over de verklaring daarvan valt op dit moment vooral te speculeren (b.v. in grote steden wonen relatief meer 1-persoonshuishoudens waardoor behoefte aan externe zorg groter is, in grote steden wonen meer huishoudens met een laag inkomen die minder gebruik maken van particuliere hulp).

Opvallend is dat Nijmegen in alle leeftijdscategorieën lager scoort dan het gemiddelde van de grote steden, en in de leeftijdsklasse 75+ (waar in absolute termen de meeste HH-gebruikers zitten) zelfs lager dan het landelijk gemiddelde. Deze cijfers betreffen het, administratief min of meer afgeronde jaar 2010.

Figuur 2 HH-clients als aandeel totale bevolking 2010, CAK-monitor

Maar verschil wordt kleiner

De cijfers in de CAK-monitor over eerdere jaren laten zien dat in 2008, 2009 en 2010 sprake was van een kleiner wordend verschil in de deelnamepercentages in Nijmegen en de andere grotere steden.

Voor zover nu te zien zet deze trend zich in 2011 voort: het verschil tussen Nijmegen en de andere grote steden lijkt weer kleiner geworden.

Een mogelijke verklaring voor de bovengemiddelde stijging van het aantal cliënten in Nijmegen zou kunnen zijn: in het verleden was de achterstand in verwerken aanvragen/toekennen hulp in Nijmegen groter dan gemiddeld waardoor we relatief weinig gebruikers hadden. Nu zijn we bezig aan een inhaalslag en werken we toe naar een "gemiddelde grote-steden-deelname" voor Nijmegen. De groei van het aantal cliënten is daardoor (tijdelijk) groter dan gemiddeld in Nederland.

Medewerkers van WMO/loket herkennen dit wel: in 2009/2010 is een nieuwe werkwijze ingevoerd, waarin o.a. de meeste indicaties telefonisch, en niet meer via huisbezoek worden afgehandeld. Daardoor worden aanvragen sneller afgewerkt. Vooral in 2011 kunnen de resultaten daarvan (in de vorm van een stijging van het aantal cliënten) zichtbaar worden.

3.3 Sterke stijging aantal uren

Stijging aantal ontvangen zorguren in Nijmegen sterker dan landelijk

Ook in de Actualisering WMO-scenario 2010 kwam naar voren dat het aantal per persoon geleverde uren steeg. Bij het bureau WMO en zorgaanbieders is toen gevraagd naar een verklaring daarvoor. Een geloofwaardige verklaring die toen gegeven werd was dat aanbieders steeds dichter tegen het geïndiceerde aantal uur aanleveren. In het verleden werd bv. bij ziekte

of vakantie van de hulp niet voor vervanging gezorgd, nu wel. Reden daarvoor zouden zowel logistieke veranderingen bij de aanbieders zijn als wijzigingen in de financieringssysteem (niet meer één bedrag waarmee zorgleveranciers moet uitkomen, maar betaling per stuk/uur). Op basis daarvan namen we in 2010 aan dat de stijging van het aantal uur pp een ontwikkeling was, waarvan het einde in zicht was. Immers, meer dan 100% van het aantal geïndiceerde uren kan niet geleverd worden.

Het “verzilveringspercentage”, het aandeel van geïndiceerde uren dat een client ook werkelijk geleverd krijgt, is in 2011 ook niet meer verder toegenomen. Toch is het aantal per persoon geleverde uren in 2011 wel gestegen. Dat betekent dat deze verklaring, levering dicht tegen de indicatie aan, niet de volledige verklaring kan zijn geweest van de de stijging van het aantal zorguren per persoon.

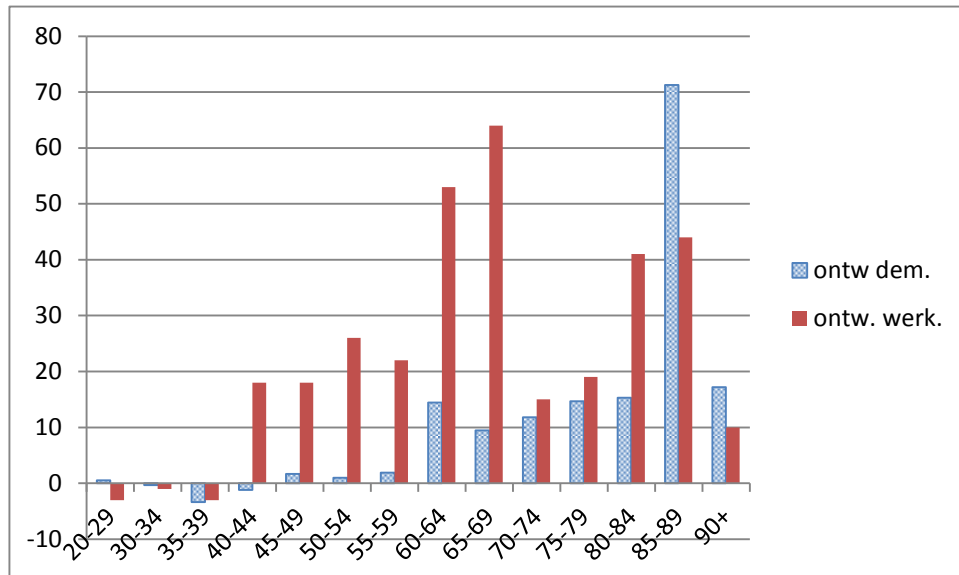
De stijging van het aantal zorguren per persoon is groter dan landelijk te zien is, hoewel ook op nationaal niveau, in ieder geval in de periode 2008-2010, sprake is van een stijging.

Desondanks krijgen Nijmeegse cliënten (nog steeds) minder uur hulp dan landelijk gemiddeld

In de 4 jaren waarvan gegevens te vinden zijn in de CAK-monitor is het aantal uur geleverde zorg in Nijmegen steeds kleiner dan het landelijk gemiddelde. Het verschil wordt de laatste jaren wel kleiner. Over de achtergrond van dit verschil hebben we op dit moment nog geen verklaring.

3.4 Opvallende ontwikkelingen in leeftijdsopbouw cliëntenbestand

60% van de WMO-clients is 75+. Daarom ligt het voor de hand, door vergrijzing van de bevolking, een toename van het beroep op huishoudelijke WMO-hulp te verwachten. En zowel in Nijmegen als, minder sterk, landelijk is het cliëntenbestand de afgelopen jaren toegenomen. Hoe is de ontwikkeling in de verschillende leeftijdsklassen daarbij geweest?

Figuur 3 Ontwikkeling aantal cliënten Nijmegen, 2008-2010, werkelijk en verwacht op basis van demografische verandering, CAK-monitor

In Figuur 3 wordt de werkelijke ontwikkeling in het aantal cliënten HH vergeleken met de op basis van demografische veranderingen verwachte ontwikkeling. Bij voorbeeld: tussen 2008 en 2010 nam het aantal Nijmegenaren tussen 85 en 89 met 175 toe. In 2008 maakte 41% van deze leeftijdsklasse gebruik van HH. Bij een gelijkblijvend gebruik zou je dus een toename met ongeveer 70 gebruikers verwachten. In werkelijkheid nam het aantal gebruikers met 40 toe.

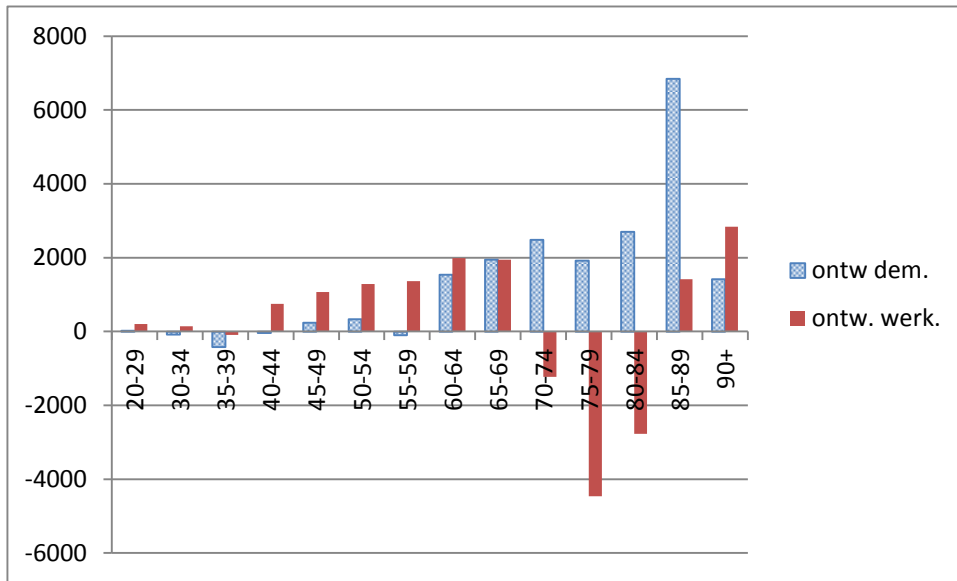
Het opvallendste in de ontwikkeling is de groei van het aantal gebruikers in de leeftijdsklassen 40-70, voor HH-cliënten toch relatief jong. In deze categorie kwamen er ongeveer 200 cliënten bij, terwijl demografisch gezien toename nauwelijks te verklaren is.

Wat wel een rol kan spelen bij deze toename is extramuralisering van de zorg. Bij een aantal cliënten kan sprake zijn van vervanging van intramurale zorg door WMO-zorg. De groei van het aantal jonge gebruikers van huishoudelijke hulp kan daar echter zeker niet volledig mee verklaard worden.

Ook in Nederland als geheel heeft deze opvallende ontwikkeling in leeftijdsopbouw van de HH-cliënten zich voorgedaan (zie Figuur 4):

- Bij de 70+-ers is de groei veel kleiner dan op basis van demografische ontwikkeling binnen de leeftijdsklasse verwacht kon worden (vaak is zelfs sprake van een afname van het aantal cliënten).
- Bij de 40-69-jarigen is de groei groter geweest dan op basis van demografische processen verklaarbaar is.
- Hoewel de lijn van de ontwikkeling in Nijmegen en Nederland dus vergelijkbaar is, ligt het niveau in Nijmegen wel veel hoger: sterkere toename in lagere leeftijdsklasse dan landelijk, in hogere klassen toch nog steeds toename, terwijl landelijk ook sprake is van afname.

Dit hogere niveau hangt natuurlijk samen met de overall sterke groei die zich in Nijmegen de afgelopen jaren heeft voorgedaan.

Figuur 4 Ontwikkeling aantal cliënten Nederland, 2008-2010, werkelijk en verwacht op basis van demografische verandering, CAK-monitor

4 Mogelijke ontwikkelingen in 2012 en later

Omdat de verklaringen voor de groei/ontwikkelingen in de afgelopen jaren nog niet sluitend/volledig zijn is het moeilijk aannames voor de toekomst te onderbouwen. Voor deze notitie hebben we twee toekomstvarianten doorgerekend, maar die zijn lastig op hun waarschijnlijkheid, het realiteitsgehalte van de aannames, te waarderen.

Variant 1: naar het landelijk gemiddelde

Aanname:

De afgelopen paar jaar heeft Nijmegen al een inhaalslag gemaakt: deelnamepercentages en uren per cliënten beginnen het gemiddelde voor Nederland/grote steden te benaderen. In 2012 zullen de deelnamepercentages en aantal uren per cliënt in Nijmegen op het gemiddelde Nederlandse /grote-steden-niveau liggen.

Uitkomst:

Als je aanneemt dat dat gemiddelde niveau ook de norm wordt voor Nijmegen dan zal het aantal uren HH in 2012 nog verder doorgroeien, van 508.000 in 2011 naar ongeveer 525.000, een groei van ongeveer 3%, behoorlijk kleiner dan de toename in de afgelopen jaren.

Variant 2: doorzetten van de stijgende trend in deelnamepercentages

Aanname:

De ontwikkeling in deelnamepercentages van de afgelopen 2 jaar zet op dezelfde voet door: dus toenemend gebruik onder 40-70-jarigen en 80-84-jarigen.

Uitkomst:

Bij een verdere stijging van de deelnamepercentages zal het aantal geleverde uren toenemen tot 530.000 a 550.000 uren in 2012, afhankelijk van de aanname voor het aantal uur pp ontvangen hulp (Nijmeegs gemiddelde, landelijk gemiddelde of een trendmatige doorzetting van de stijging in Nijmegen de afgelopen jaren).

uren per persoon	uren totaal	als % tov 2011
a) Nijm. gemiddelde 2011	530.000	4%
b) Nederlands gemiddelde 2011	545.000	7%
c) trendmatige stijging	555.000	9%

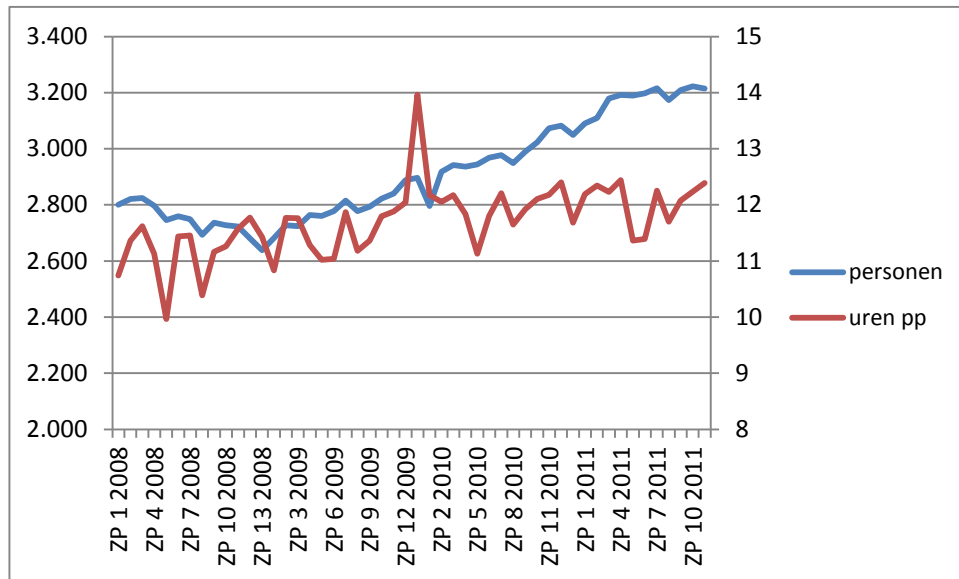
Figuur 5 Raming aantal uur 2012 bij doorgaande trendmatige ontwikkeling deelnamepercentages

Waarschijnlijkheid varianten:

Er is geen solide onderbouwing op grond waarvan je kunt aannemen dat de ene variant veel waarschijnlijker is dan de andere.

Mogelijk geeft de ontwikkeling in de zorgperiodecijfers een lichte voorkeur voor een scenario 1, waarin een einde komt aan de groei van het aantal cliënten.

Per zorgperiode (4 weken) bekeken is de stijging van het aantal cliënten sinds begin 2011 gestabiliseerd. Als dit zo blijft zal het aantal cliënten in 2012 waarschijnlijk niet (veel) stijgen in vergelijking tot 2011. Dit strookt met de theorie dat groei van afgelopen jaren een inhaalslag was, waaraan op gegeven moment een einde komt.

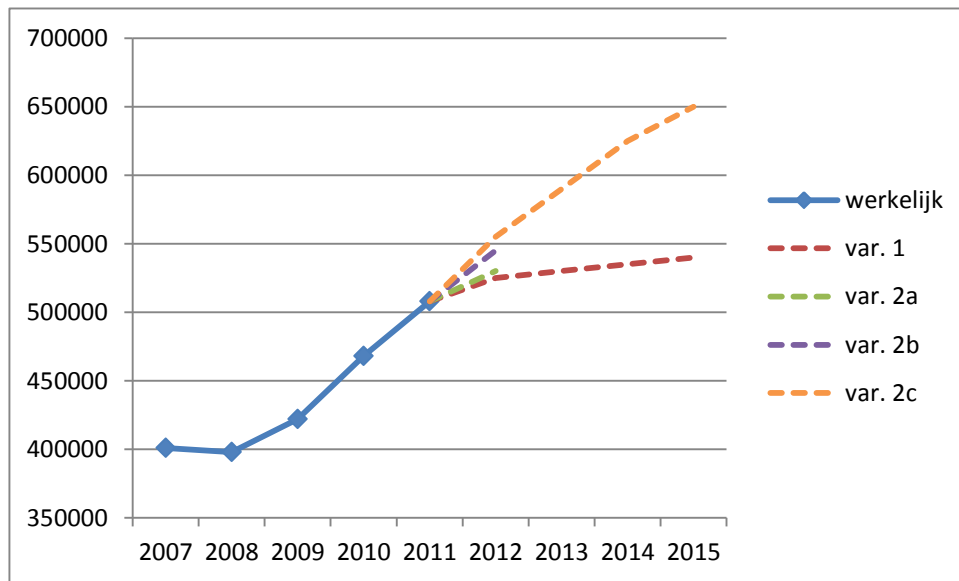
Figuur 6 Ontwikkeling Nijmegen aantal cliënten en aantal uren per zorgperiode, CAK-monitor

Bij de twee varianten is geen rekening gehouden met een mogelijk effect van bezuinigingsmaatregelen. Bij de andere individuele voorzieningen (woningaanpassingen, vervoer) kan door de invoering van de eigen bijdrage het gebruik teruglopen. Bij huishoudelijke hulp is de eigen bijdrage al eerder ingevoerd.

Na 2012

Voor de jaren na 2012 zijn de onzekerheden vanzelfsprekend nog groter. Als vingeroefening zijn de aantallen zorguren in twee hiervoor genoemde varianten doorgerekend:

- Variant 1
Voor de jaren 2013 en 2015 zijn de deelnamepercentages en het aantal zorguren per persoon, die in 2012 voor Nijmegen gelijk gesteld zijn aan het Nederlands gemiddelde, stabiel verondersteld. Het resultaat is voor de jaren na 2012 een kleine stijging als gevolg van vergrijzing.
- Variant 2c
De ontwikkeling in deelnamepercentages zoals die zich de afgelopen jaren voorgedaan heeft wordt ook in de jaren 2013-2015 doorgetrokken. Bij het aantal zorguur per persoon blijft de stijging doorgaan (van 114 in 2008, via 127 in 2011 naar 142 in 2015). Het resultaat is dat de sterke stijging van de afgelopen jaren doorzet tot het eind van de rekenperiode.

Figuur 7 Mogelijke ontwikkeling aantal zorguren HH tot 2015